

JONNA HALLI

*VEDEN KOKONAAN YMPÄRÖIMÄ,
MANNERTA PIENEMPI MAA-ALUE*

Opinnäytetyö (AMK)
Turun ammattikorkeakoulu
Kuvataide
2017

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kuvataide

2017 | 31

Ilona Tanskanen, Riikka Niemelä & Ismo Luukkonen

JONNA HALLI

VEDEN KOKONAAN YMPÄRÖIMÄ, MANNERTA PIENEMPI MAA-ALUE

Tämä opinnäytetyö kertoo meren keskellä sijaitsevasta asumattomasta saaresta, jonne pääseminen on estetty. Saareen pyrkiminen, niin metaforisena ajatuksena kuin konkreettisena tekona, toimii opinnäytetyöni lähtökohtana ja teemana.

Tekstissä käytetyt lähteet liittyvät minua kiinnostavien taiteilijoiden ja aihepiirien haastatteluihin ja podcasteihin sekä tutkimuksen kohdetta, Tytärsaarta, käsittelevään aineistoon. Opinnäyte koostuu kahdesta erillisestä, jokseenkin toisiinsa nivoutuneesta, osuudesta. Molemmissa tekstiosuuksissa olen käyttänyt sekä Tytärsaaren että itse luomaani fiktiiviseen saareen liittyviä esimerkkejä.

Ensimmäinen, kaunokirjallinen osuus, on tarinallinen prosessikuvaus. Tekstissä yhdistelen faktoihin perustuvia tapahtumia rakennettuihin mielikuviin matkasta saareen. Toinen, kaunokirjallista tekstiä tukeva tutkimuksellinen osuus, avaa tiivistetyssä muodossa taustatietoa Tytärsaaresta. Kerron henkilökohtaisesta kytköksestäni saareen ja työskentelyprosessista, matkasta, joka on edelleen kesken.

Tarkoituksena on tarkastella saaren tutkimiseen liittyviä prosesseja ja löytämään omalle taiteelliselle tekemiselleni soveltuva, kokeelliseen suuntaan nojautuva tapa työskennellä.

Tutkimus vahvisti käsityksiäni taiteellisen tutkimuksen metodeista ja selkiytti ajatuksiani omasta taiteellisesta työskentelystäni sekä siihen sisältyvistä prosesseista.

ASIASANAT: saari, prosessi, metafora, tutkimus, kuvataide

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Visual arts

2017 | 31

Ilona Tanskanen, Riikka Niemelä & Ismo Luukkonen

JONNA HALLI

A TRACT OF LAND COMPLETELY SURROUNDED BY WATER, AND NOT LARGE ENOUGH TO BE CALLED A CONTINENT

This thesis is about an uninhabited island in the middle of the sea. The access to the island is today inhibited. The bid to get to the island, both as a metaphor such as a concrete act, is the starting point and theme of this thesis.

The sources used in this text are related to interviews and podcasts by artists and topics that I find interesting, as well as literature about the island of Tytärsaari. The thesis consists of two separate, somewhat integrated, parts. In both written parts examples are used related to both the island of Tytärsaari and to the fictive island that I have created.

The first, literary part, is a tale like description of a process. In the text, I combine fact based events with constructed mental pictures about the journey to the island. The second part, supporting the first, briefly opens the background and present situation of the island of Tytärsaari. I write about my personal connection to the island and about the working process, the journey, still in progress.

I aim to examine the processes related to the research of the island and to find suitable, experimentally orientated, ways for my own artistic work.

The research strengthened my idea of methods used in artistic research. It also clarified my thoughts about my own artistic work and the processes included.

KEYWORDS: island, process, metaphor, research, visual arts

”Saari voi olla kauhea paikka sille, joka lähestyy sitä ulkoapäin. Kaikki on valmista, kukin omalla paikallaan, sinnikkäästi, rauhallisesti ja itseriittoaisesti. Heidän rantojensa sisäpuolella kaikki toimii rituaalien mukaan, jotka ovat monista kertaamisista tulleet kivikoviksi, ja samalla he harhaavat päiviensä halki niin oikullisesti ja umpimähkään kuin maailma loppuisi horisonttiin.”¹

---

¹ Jansson 197, 27.

SISÄLLYS

ALUKSI

1 SAARI

MERI
VALLI
MAJAKKA
LAGUUNI
JÄÄ

2 MEIENMAA

TYTÄRSAARI
SAARISTA
SAARENA

LOPUKSI

LÄHTEET

ALUKSI

Opinnäytteeni käsittelee, suurpiirteisesti kuvailtuna, saaria, saavuttamattomuutta ja selkeyden tavoittelemista. Teksti pohjautuu Suomenlahdessa sijaitsevaan Tytärsaareen, johon minulla on henkilökohtainen kytkös. Sukuni on saaresta lähtöisin ja joutui jättämään kotinsa toisen maailmansodan jälkeen. Saari kuuluu nykyisin Venäjälle ja sinne pääseminen on lähes mahdotonta. Saareen pyrkiminen, niin metaforisena ajatuksena kuin konkreettisena tekona, toimii opinnäytetyöni lähtökohtana ja teemana. Tekstissä liikun todellisen ja epätodellisen rajamailla, niitä yhteen liittäen ja eritellen.

Ensimmäinen, kaunokirjallinen osuus on tarinallinen prosessikuvaus. Tekstissä yhdistelen faktoihin perustuvia tapahtumia ja lähteitä rakennettuihin mielikuviin matkasta saareen. Tarkastelen saaren eri kolkkia. Niihin tutustuen käyn läpi vaiheita jotka vievät minua eteenpäin, jotta pääsen lähemmäs, nähdäkseni ja kokeakseni miten saari minulle näyttäytyy. Teksti pohjautuu osittain omiin, melko arkipäiväisiinkin kokemuksiin jotka vertauskuvauksellisesti yhdistyy Tytärsaaren historiaan, luontoon ja kansankulttuuriin. Kaunokirjallisen tekstin kirjoittaminen on toiminut apuvälineenä ja tukena tutkimukseni ohella.

Toisessa, niin ikään kaunokirjallista tekstiä tukevassa, tutkimuksellisessa osuudessa, avaan tiivistetyssä muodossa Tytärsaaren taustatietoa ja nykytilannetta. Käyttämäni otsikko, Meienmaa, on Tytärsaarelaisten nimitys kotisaarelleen.² Käytän lähteinäni Tytärsaarta käsittelevää aineistoa ja kirjoja kuten Suomenlahden Ulkosaaret, Ikuiset seprat ja Kotisaaret.

Pyrin samaisessa osuudessa kertomaan työprosessista jota olen Tytärsaarta tutkiessani läpikäynyt. Tekstissä käyttämäni aineistoa on Yle TV2:n ”Pakkoluovutetut alueet”-dokumenttisarjan Suomenlahden ulkosaarista kertova jakso, Martti Hallin toimittama

---

² Jäppinen 2016, 199.

haastattelu ”Tytärsaaren muistoja. Saarelaista arkipäivää” vuodelta 1969 ja YouTube-video vuodelta 2010 jossa esitellään saareen jäänyttä sotakalustoa.

Tarkastelen lisäksi kuvataiteilijan roolia ja taiteellisen työskentelyn tapoja viittaamalla Yle Puheen Kulttuuricocktail-ohjelman haastatteluun ”Esi-isien tajunta laajeni juoksemalla”. Haastattelussa kuvataiteilija Mikko Ijäs kertoo työskentelystään liittyen väitöskirjaansa ”Fragments of the Hunt”. Viittaan myös ”Tulevaisuus hanskassa” nimiseen podcastiin, jonka tulevaisuusfiktio-osuus sisältää pohdintaa tulevaisuuden hybridiammateista.

Kirjoitan kerroksittain. Kokoan ja puran, etsin ja kadotan. Päämäärä on aluksi tiedossani, mutta kadotan näkyvyyden vähän väliä enkä aina muista mihin suuntaan olinkaan menossa. Harvemmin tiedän mitä olen tekemässä, mutta luulen yrittäväni. Toistuvasti.

Lopuksi kokoan kirjoittamani osuuksien päällimmäisiä ajatuksia. Pysin selkiyttämään omaa suhdettani taiteen tekemiseen ja selvittämään minkälaisin metodein haluaisin tehdä taidetta. Kirjallinen opinnäytteeni toimii eräänlaisena taustatutkimuksena ja matkadokumenttina taiteelliselle opinnäytteelleni.

1

SAARI

Olen toisinaan sellainen joka unohtelee tavaroita, hävittelee niitä ympäri kyliä ja tiputtelee veteen. Joskus käsissäni vaan sattuu olemaan yllättäviä esineitä. Olen ymmärtänyt sen näin jälkikäteen kun yhtenä, ihan tavallisena, sunnuntaisena päivänä pistin älypuhelimtani nuppineulalla väärään kohtaan. Jouduin käymään korjaamolla. Takuuraportin mukaan ongelmana oli se, että ”muut eivät kuule”.

Jätin taakseni kommunikointiin tarkoitetun välineen. Siinä välissä, sen aikana ja poissa ollessa, taisin löytää jotain erityistä, taisin löytää saaren.

Tämä on kertomus pyrkimyksestä paikkaan, eräänlaiseen hankalasti tavoitettavissa olevaan kohteeseen. Sillä on näennäisen selkeät ääriviivat. Se on muodoltaan pyöreähkö, kooltaan noin 8,3 km² ja halkaisijaltaan noin 3 km. ³ Se on kokonaan veden ympäröimä, mannerta pienempi maa-alue. Sitä on myös kutsuttu nimeltä koti, tytär ja saari. ⁴

---

³ Wikipedia.

⁴ Jäppinen 2016, 62.

Näin unta uimisesta.

Vesi oli haalean oranssin sävyistä,

ja sen syvyydessä soi ajoittain kirpeältä kuulostavaa, sumuista ääntä.

Vedessä oli tummansinisiä, jääkylmiä kohtia ja kumpuja, saarekkeita,

jotka muistuttivat koostumukseltaan jähmettyneestä kaurapuurosta.

Yritin päästä saarekkeiden päälle,

mutta ne paljastuivat hyvinkin liukkaiksi,

ja upposivat heti kun luulin niiden kannattelevan minua.

M E R I

Mantereen ja saaren välillä on noin 75 km vettä, merta. Minulla oli jonkin verran matkaa edessäni. Otaksuin, että pärjätäkseen saarella, minun olisi hyvä osata uida. Uintitaitoni ei ollut kovin hyvä; osallistuin lapsena kesäisin uimakouluun, mutta olin juuri se, jonka huulet sinertyivät heti, kun olisi pitänyt tietää, kummalle polvelle tässä nyt sitten kannattaisi istua. Jonkin säälimerkin siitä taisin silti saada. Pырstöttömän merenneidon.

Nyt kuitenkin ajattelin, että voisin aloittaa alusta ja opetella uimaan uudelleen. Astuin kantapäilläni kylmän ja liukkaan kaakelin myötä uuteen, mutta tutun oloiseen tilaan. Vaikutti siltä, että turvatakseni oloni, olin apuvälineen tarpeessa.

Olin lukenut tutkimusmatkailijan kasvikirjasta sen, että huokoisen rakenteensa vuoksi, järvikaislakimppujen varassa on helppo pysytellä pinnalla opetellessa uimaan.⁵ Sovelsin tätä vihjettä hieman ja otin käyttööni sinisen, umpisolumuovisen, vedessä liikkumiseen tarkoitetun vyön, jonka löysin uima-altaan reunalta.

---

⁵ Linné & Itkonen-Kaila 1991, 22.

*Kesäinen auringonpaiste voi altistaa vesijuoksijan ihosyövälle.
Ukonilmalla saattaa joutua salaman iskemäksi.
Kovalla tuulella saattaa olla vaikeaa päästä eteenpäin,
tämä johtuu sekä aallokon korkeudesta että tunteesta kasvilla
Vesijuoksuvyö kannattaa pinnalla suonenvedosta huolimattakin, joten
häätäntymisestä on vain haittaa Moottoriveneliikenne ei
välttämättä ota huomioon vesijuoksijaa edes hassuista hatuista
ja antenneista huolimatta, viinanjuonti ennen vesijuoksua on
haitallista, vaikka se saattaakin lisätä rohketta ja lämmöntunnetta,
virtaavat vedet voivat viedä vesijuoksijan arvaamattomaan paikkaan.
Petokalat hyökkäävät vesijuoksijoiden kimppuun vain harvoin, mutta
esimerkiksi lonkeroiset vesikasvit voivat yllättää. ⁶*

---

⁶ Wikipedia.

Tutustuin vesijuoksun saloihin. Wikipedia luetteli minulle listauksen uuden harrastukseni vaaroista. Vesi ja vyö kannattelee, mutta kannattaa muistaa, ettei ehkä kannataisikaan. Uudet, harmittoman oloisiin viittoihin naamioituneet seikat voivat olla hengenvaarallisia ihmiselle.

En selvästikään tiennyt, mihin olin ryhtymässä. Sininen vyö kietoutui kireämmin ympärilleni, oli vaikea hengittää.

Yllättäen jokin nappasi minua nilkoista ja pakotti siihen kaikista suurimpaan altaaseen. Suolaisimpaan veteen. Pistin jalkaa toisen eteen. Vesi pisti hanttiin, liikkuminen hidastui. Yritin päästä paikoillani eteenpäin. Hetken jos toisenkin aallokkoa poljettuani, katselin taakseni ja näin mantereen katoavan. Edessäni avomeri.

VALLI

Siinä se on. Sen edessä on valtava määrä kiviä. Mutaisia, ihmisen pään kokoisia, lohkaraita. Tuntui toivottomalta. En nähnyt minkäänlaista rakoa tai koloa jonka kautta olisin voinut kömpiä saareen, jokaisesta raosta tunki minulle entuudestaan tuntematon ruusulajike. Olin vesijuoksun uuvuttama. Päätin irrottaa vyöni ja istuttaa siihen parisenkymmentä ruusunpiikkiä. Kotona nukahdan yleensä vartissa piikkimaton päälle. Nyt siinä meni yksitoista minuuttia.

Herättyäni aloitin rupeaman. Aloitin ylhäältä. Ensimmäinen kivi oli muodoltaan soikeahko ja sävyltään okraan taipuva. Seuraava oli oranssiin vivahtava ja kulmikas. Kolmas oli pitkulainen ja väritön. Katselin tarkemmin värittömän kiven sisälle ja mietin voisiko se olla ikuinen. Kivestä lohkesi pieni pala. Tartuin siihen pinsettioitteella ja katselin sitä tarkemmin, valoa kohti. Yritin löytää sulkeumia sen sisältä, pieniä merkkejä. Olin kuullut, että mitä vähemmän sulkeumia oli, sen arvokkaampi oli kivi. Ja että väärän sävyinen keltainen oli kiville surkeahko ominaisuus, joka laski sen arvoa. Sen haluttiin olevan oikeanlaisiin kulmiin hiottu, jotta suurin osa siihen osuvasta valosta palautuisi, sen yläosan, taulun, kautta katsojalle. Käteni väsy, otteeni lipsuu, pala tippuu.

Nostan uuden kiven. Käteni ovat mutaiset.

Kun nostan viimeisen lohkaraiten syrjään, huomaan päälleni kasvaneen ohuehkon hiekkakerrostuman, silmäni ovat täyttyneet pienistä kivenmurusista. En näe eteeni, luotan jalkojeni alla oleviin vaelteleviin poimuihin.

Hetken päästä edessäni välkky.

Keltaista valoa, pelkkää, välkkyvää, keltaista valoa.

M A J A K K A

Näen sen jo kaukaa. Tornin huipulla palaa tuli, jonka liekit heijastuvat peilin kautta etelään. Näen hahmon, jonka päässä on samettinen hattu ja jonka otteessa peili pysähtyy. Se ryystää vasemmasta kädestään raakoja kananmunia.

Päätän kääntää selkäni, tuuheaa häntä pyyhkäisee paljaiden jalkojeni yli.

Hännässä on hivenen oravaa ja ripaus hiirtä. Se on nopea liikkeissään ja huomaa, ettei se ole yksin. Häntiä on monia. Pitäisikö näistä muka saada kiinni, tarttua edes yhteen? Tehdä valinta, päätös ja löytää oikea reitti. Hännät katoavat, yhtäläillä kuin moni muukin asia, unohduksissa olevien sanojen säilöön, umplaariin.⁷

---

⁷ Punttila 2006.

LAGUUNI

Lähdin niin äkkipikaisen nopeasti mantereelta, miettimättä sitä, miten selviytyisin tultuani saareen. Minulla oli niin kova halu päästä perille. Olla saarella. Astua sen kallioille, upota sen hiekkaan. Minä en pakannut reppua kolmella reissarilla, unohdin banaanit ja vesipullon. Piikitetty vesijuoksuvyöni taisi ajelehtia muille ulapoille.

Kuvittelen, että tämä laguuni jossa seison on mätä ja että sen pohjassa asuu pyöriäisperhe, joka ylensyö rakkolevää. Levien rakot muistuttavat vääristyneistä metsämansikoista ja kun ne poksahtavat, vesi muuttuu punaiseksi.

Tämä saari on levien valtaama, olen nähnyt niiden kertyvän rannoille. Luikerrellen ja ponnistellen ne kasvavat suuriksi liuskoiksi jotka jonkin ajan kuluttua muuraavat tämänkin irtonaisen kappaleen umpeen. Estävät pääsemästä sisälle.

Mutta mehiläiset eivät näe punaista ja härkäkin on värisokea.⁸

Kuulen jonkun viheltelevän, punainen väri vaihtuu. Nilkoistani napataan jälleen kiinni ja syöksyn laguunin läpi takaisin mereen.

Täällä olen, ilman vyötä.

Uin.

---

⁸ Coloria 2017.

J Ä Ä

Uudessaani huomaan merenpinnan jäätyneen. Täällä päin veden ominaisuuksiin kuuluu massiivinen kasa räkättäviä variksen päitä joiden nokissa kasvaa kiiltävät puukonkärjet. Ei hyvältä näytä, kuulosta tai tunnu.

Jäässä on pieni, neliön muotoinen aukko jonka ympärillä on systemaattisesti aseteltu, oranssi teippi. Siihen on teipattu tutun näköinen häntä. Tartun siihen ja kapuan ylös.

Ylös päästyäni tiesin, että seisoin oikein päin. Katsoin mereen. Leväliuskat olivat asettuneet pyyhkeiksi kivien päälle. Kerrostumien välissä näkyi ohut, synteettinen levy muodostelma, joka oli tiputtanut piikkinsä. Pehmennyt, haalistunut ja venynyt.

Muovailin sitä hetken kämmenissäni,
ja pistin taskuihini.

Viisu ajopuille

(lauletaan omalle melodialle ja äänelle soveltuvaan tapaan, voi laittaa silmät kiinni)

Rannassa muutama ajopuu.

Niitä viedään, maata pitkin raahaten, oikeaa kohtaa hakien.

Kiertotiet jää kiertämättä, välilyönnit sikseen.

Saavat jäädä keskelle saarta, muiden viereen.

(pitkä huokaus)

Meri tuo yleensä tarvittavan,

tai no,

haluaisin luottaa siihen. x 2

2

MEIENMAA

Istun kovalla penkillä suojamuovein peitettyjen ikkunoiden edessä. Kuuntelen omenatietokonetta josta kuuluu isoisoäitini puhetta. Hän kertoo arjestaan saarella, siitä miten jäätyneet hylkeenruhot vietiin lämpiämään saunaan, jotta niistä voitaisiin helpommin repiä irrotettavat osat talteen. Sitten nahasta ja lihasta tehtäisiin lapikkaita ja risasoppaa.⁹

Kenkää ja keittoa.

---

⁹ Yle Arkisto 2017.

TYTÄRSAARI

Tytärsaari on yksinäinen matala, pyöreähkön mallinen saari. Se on Suomenlahden ulkosaarista pienin; pinta-alaltaan noin 8,3 km² ja halkaisijaltaan noin 3 km. Saari sijaitsee keskeisellä Suomenlahdella, noin 75 km Kotkasta etelään.

Saaren maaperä on jäännösmiljoonia vuosia sitten syntyneestä Svekofennidien poimuvuoristosta ja poikkeaa tästä syystä Viron ja Suomen rannikon kallioperästä. Itärannikolla on laaja dyynimuodostuma, joka etenee hitaasti noin metrin vuodessa sisämaahan päin. Aallokko kasaa suojaisille rannoille kasvismassaa eli hatrua, joka muodostuu pääasiassa rakkolevästä. Saaresta löytyy myös Suomesta oletettavasti hävinnyt, pieni ja eristynyt, mutta elinvoimainen tammihirrikanta. Lisäksi apolloperhoskanta on säilynyt saarella.¹⁰

Tytärsaarelaiset elivät pääasiallisesti kalastuksella, hylkeenpyynnillä ja merenkululla. Myös käsityö, kuten puutyö, sepäntyö, kutominen ja pitsinnypläys kuului saarelaisten arkeen.¹¹ Tytärsaarelaiset kävivät vaihtokauppaa, niin kutsuttua seprakauppaa, virolaisten kanssa. Tämän ansiosta kansojen välinen kulttuurinvaihto oli hyvinkin vilkasta ja saarella puhuttiin tästä syystä myös sujuvaa viron kieltä.¹²

Tytärsaareen rakennettiin kuusikulmainen tiilimajakka vuonna 1904. Saaren keskellä sijaitsi kylä, joiden talojen kattoluukuista saattoi kiikaroida merelle ajopuiden toivossa. Saaren kirkko olikin kokonaan rakennettu mereltä rantautuneista puista, sillä saaren luonto haluttiin säilyttää mahdollisimman koskemattomana.¹³

Toisen maailmansodan aikana, 11 lokakuuta 1939, Tytärsaarelaiset joutuivat jättämään kotinsa. Lähtöön oli kaksi tuntia aikaa ja mukaansa sai ottaa vain tarvittavat tavarat. Suomi menetti tällöin kaikki Suomenlahden ulkosaaret Neuvostoliitolle, ja nykyisin saaret kuuluvat Venäjälle. Tytärsaareen annettiin lupa vierailuun vuonna -92, jonka jälkeen saareen ei ole ollut mahdollista päästä.¹⁴

---

¹⁰ Wikipedia.

¹¹ Hamari ym. 1996, 191–204.

¹² Jäppinen 2016, 13.

¹³ Von Hertzen, 107–114.

¹⁴ Wikipedia.

S A A R I S T A

Saarten parissa työskentelyyn on liittynyt lähtemisen, eksymisen ja jämähtämisen vaiheita. Myös pakeneminen on ollut jatkuvasti toistuva vaihe. Varsinkin silloin kun olen kokenut olleeni liian pitkään samalla saarella, samassa saarella, saarrettuna, saarettomana.

Alkuperäinen lähtökohtani opinnäytetyölle oli päästä Tytärsaareen. Tarkoituksena oli kirjoittaa matkasta dokumentti, jossa käsittelisin työvaiheita joita läpikäyn prosessin aikana. Kirjoittaisin siitä, miten aloin tutkimaan Tytärsaarta ja haastattelin ihmisiä joilla on kytköksiä sinne. Koska matkantekoon kuului selkeä konflikti, ongelma mikä piti ratkaista (kohteen saavuttamattomuus), selvittäisin sen, jonka jälkeen päätyisin perille. Minulla oli selkeä pyrkimys ja päämäärä.

Aloittaessani tutkimusta minulla ei ollut kovinkaan paljon taustatietoa Tytärsaaresta tai sen tapahtumista. Tiesin, että sukuni oli lähtenyt saaresta muiden mukana veneitse mantereelle evakkoon toisen maailmansodan jälkeen. Sen enempää en siitä tiennyt, enkä ollut sen kummemmin sitä tätä ennen ajatellutkaan. Se taisi olla liian lähellä.

Etsin faktaa netistä ja kirjoista. Luin mm. Tytärsaaren historiasta, maaperästä, ekosysteemistä sekä saarelaisesta kulttuurista. Löysin jonkin verran kuvamateriaalia Tytärsaariseuran sivustoilta.¹⁵ Sekä kyseinen, että yleisesti saarimaailman tematiikkaan liittyvä materiaali, oli erittäin kiinnostavaa tutkittavaa, kaikkine monimuotoisine osa-alueineen ja näkökulmineen. Löysin myös Ylen arkistosta Tytärsaaren arjesta kertovan haastattelun, jossa haastateltava henkilö paljastui isoisoäidiksini. Tässä vaiheessa havitteleman kohde ei ollut enää pelkkä muoto tai epämääräinen alue, se oli muuttunut

---

¹⁵ Tytärsaariseura ry 2017.

paljon henkilökohtaisemmaksi. Olin päättäväinen siitä, että lähdän ja myös päädyn päämäärääni. Halusin tietää, että saari on oikeasti olemassa. Halusin ymmärtää, millaista elämää siellä on eletty ja millaiselta sieltä lähteminen on mahtanut tuntua.

Jossain vaiheessa tutkimustani satuin löytämään YouTube-videon vuodelta 2010, jossa ryhmä veneileviä ihmisiä lähestyy Tytärsaarta. Videon taustalla soi eriskummallinen jytä, kuvakulmien vaihdellessa räikeänoloisesti. Ryhmä saapuu saaren joka on täynnä sodanaikaista kalustoa, jota videolla on ilmeisesti tarkoituksena esitellä.¹⁶ Olin juuri tätä videota ennen katsellut vanhoja valokuvia Tytärsaaresta. Niistä välittyi saaren kauniit maisemat; valkoiset lentohiekkadyynit ja avomeri. Tutkittuani kuvia ja saaren kansankulttuuria, koin jollakin tasolla sisäistäneeni siellä vietetyn elämän ja yhteisvoimin rakennetun arkisuuden. Saarelaisten toimintatavat ja arkipäivän käytännöt olivat hioutuneet sellaisiksi, että niitä noudattamalla saaren ankarissa luonnonolosuhteissa saattoi selvitä. Selviytyäkseen, omatoimisuus oli välttämätöntä ja kekseliäisyys elintärkeä lisäetä.¹⁷ Tuntui ristiriitaiselta ja hankalalta käsitellä ajatuksia saaren valtaamiseen, omimiseen ja sulkemiseen liittyen. Kyseisten tapahtumien johdosta saarelaisen alkuperäiskulttuurin hiljaiseen katoamiseen liittyi myös paljon surua.

Kyselin Tytärsaareen pääsemisestä muutamalta asian tiimoihin liittyviltä henkilöltä ja tahoilta, kuten Suurlähetystöiltä. Osa ei vastannut ja osa oli sitä mieltä, että saareen meneminen saattoi olla vaarallista, esimerkiksi räjähteiden tai muun sotilaallisen toiminnan takia. Tytärsaaren nykytilanteesta löytyi tietoa ”Pakkoluovutetut alueet” nimisestä dokumenttisarjasta, jossa selkeni se, ettei saareen pääseminen ole tänä päivänä kovinkaan yksinkertaista.¹⁸

Olin aikaisemmin ollut täysin varma siitä, että haluaisin saareen, mutta intoni loppuikin kesken. Annoin jollakin tasolla periksi, enkä enää jaksanut yrittää pyrkiä pelkän pyrkimisen

---

¹⁶ Youtube 2010.

¹⁷ Jäppinen 2016, 56.

¹⁸ Yle Areena 2016.

takia. En tiennyt halusinko päästä ”perille”, enkä myöskään tiennyt mitä perille pääseminen tässä tapauksessa tarkoitti. En ollut varma oliko tarpeen päästä johonkin päätepisteeseen vain sen takia, että olin itselleni sen tarpeelliseksi määritellyt ja kertonut siitä myös muille ihmisille. Koin, ettei minulla ollut tarpeeksi perusteita saareen menemiselle ja ajattelin tarpeen ja halun mennä saareen johtuvan osittain kuvitteellisesta, menneen maailman nostalgisoimasta mielikuvasta. Pelkäsin, ettei saari lopulta olisikaan ollut sellainen millaiseksi olin sen kuvitellut.

Otin etäisyyttä pyrkimisen ja saavuttamattomuuden dilemmaan ja tarkastelin saarta vähän kauempaa. Pohdin lähestymisen merkitystä; halusin luoda oman näkökulman saareen ja tutustua siihen rauhassa haluamallani tavalla, ilman odotuksia ja suorittamisen tuntua. Annoin sen levätä.

Kirjastossa poiketessani hyllyssä sattui olemaan kirja, jonka kannessa oli Tytärsaaren muotoa muistuttava kuva. Tartuin kirjaan, joka oli Marianna Kurton teos, *Tristania*. Romaanin kertomus pohjautui olemassa olevaan saareen, Tristan da Cunhaan, joka sijaitsee keskellä Atlanttia. Saarella purkautui tulivuori vuonna -61, jolloin sen asukkaat joutuivat lähtemään evakkoon. Mantereelle oli noin 2000 km matkaa. Tänäpäin Tristan da Cunha on syrjäisestä sijainnistaan huolimatta asuttu ja elinvoimainen saari, johon ei nähtävästi ole mahdotonta, muttei myöskään kovin helppoa päästä vierailemaan.¹⁹ Kurtto ei itse ollut kirjoitusprosessinsa aikana käynyt kyseisellä saarella, mutta asui sen sijaan kuukauden ajan pienellä saarella Islannissa.²⁰

Ymmärsin, että saareen pääsemiseen voisi olla muitakin vaihtoehtoja ja metodeja. Toisenlainen vaihtoehto, toinen saari, voisi nostaa esiin jotain sellaista mihin alkuperäinen saari ei välttämättä olisi pystynyt.

---

¹⁹ Tristan Da Cunha Website 2017.

²⁰ Kirjaluotsi 2017.

S A A R E N A

Tämän seikkailun myötä olen yhä enevimmin määrin kiinnostunut yhdistelemään erilaisia tutkimuksen suuntauksia taiteelliseen työskentelyyni. Innostuin kuvataiteilija Mikko Ijäksen työskentelymetodeista kuunneltuani hänen haastattelun Yle Puheen Kulttuuricocktailissa. Ijäs on kirjoittanut väitöskirjan ”Fragments of the Hunt” jossa hän esittää, että jotkut varhaisimmista kalliotaiteen kuva-aiheista olisi mahdollista selittää väsytyismetsästäjien kokemusten kautta. Ijäs on prosessin aikana tarttunut omin käsin sellaisiin asioihin jotka ovat häntä tutkimuksessa kiinnostaneet. Hän on mm. valmistanut vipukeihäitä, harjoitellut veitsenheittoa ja juossut 80 km pituisia juoksuja kuumassa auringonpaisteessa. Hän sanoo kokevansa edukseen sen, että pystyy taiteilijana yhdistelemään monia tutkimuksen alueita, tässä tapauksessa esim. antropologiaa, etnografiaa, arkeologiaa ja psykologiaa. Taiteilijan tekemä tutkimus on siinä mielessä radikaalia, ettei sille ole olemassa valmista viitekehystä.²¹

Tämän tapainen, käytännön kautta opittu, kokeellinen työskentely kiinnostaa minua hyvinkin paljon. Haluan pyrkiä ymmärtämään asioita ja ilmiöitä perin pohjin, juurta jaksan. Saaren tutkiminen kiinnostaa minua juuri sen takia, että se mahdollistaa monen eri näkökulman esiin tuomisen ja yhdistelemisen. Tämän takia oletan, että saarella (tai jollain saarella käyminen) olisi tärkeä osa työskentelyprosessiani. Olen myös miettinyt opettelevani minulle entuudestaan tuntemattomia taitoja, joita saarelaiset ovat harjoittaneet, sisäistääkseni paremmin saarelaista identiteettiä ja käyttäytymistä. Voisin esimerkiksi opetella puhumaan viron kieltä, kutomaan kalaverkkoa ja rakentamaan veneen. Jos en pääsisikään tietylle saarelle, voisin rakentaa vaihtoehdoisen version siitä, sinne minne haluan. Voin napata saaresta ne osat jotka koen merkittäviksi, tehdä niistä yhdistelmiä jotka muovautuvat uudenlaiseksi kokonaisuudeksi. Yksi versio tästä on kirjallisen opinnäytteeni ensimmäisen osuuden kaunokirjallinen tarina, joka rakentui prosessin aikana.

---

²¹ Yle KulttuuriCocktail 2017.

Ijäs puhuu haastattelussaan kuvataiteilijan roolista ja kokevansa sen osittain keppostelijana, eräänlaisena ”Tricktsterinä”, joka liikkuu arkitodellisuuden ja jumalten välillä. Hovinarrina, joka pystyy puhumaan vapaasti ja paljastamaan asioita jotka yleisesti ottaen saatettaisiin sivuuttaa. Ijäksen mukaan kuvataiteilijan rooliin kuuluu tämän lisäksi myös se, että annetaan rakennuspalikoita paremmalle. Pelkkä paljastaminen tai irvailu ei riitä, vaan on annettava keinoja muuttaa suuntaa. ²²

Tuoda asioita näkyville, mahdollistaa ja avata.

Jos olisin saapunut Tytärsaareen, se olisi luultavasti tuntunut autiolta. Sieltä olisi puuttunut jokin olennainen. Minua kiehtoo erityisesti saaren luonto, mutta myös saaren yhteisö ja sen luomat yhteiskunnalliset rakenteet. Syksyn aikana, kirjoittamiseni ohessa, työskentelin erityisryhmän kuvataiteen sijaisopettajana. ”Konstgruppenissa” olen kokenut olevani osana ryhmää, jonka avulla olen oppinut kommunikoidaan selkeämmin ja rakentavammin. Olemme mielestäni yhtenäisenä ryhmänä onnistuneet luomaan omanlaisemme tilan, mahdollistavan ja hyväksyvän ilmapiirin, asioiden etenemiselle ja ratkaisuntekoon. Kyse ei ole ollut pelkästään taiteen tekemisestä, vaan myös läsnäolemisesta ja keskenäisestä vuoropuhelusta. Itse tekeminen sujuu tällaisessa ympäristössä ja yhteisössä luonnostaan. Tämän kaltaisen, turvallisen tilan luominen ei kuitenkaan ole aina kovin helppo tehtävä, eikä se välttämättä toteutu aina vaikka olosuhteet olisivatkin sille suotuisat. Se vaatii avoimuutta, herkkyyttä ja tilannetajua. Antamista, ottamista, sinnikkyyttäkin. Kykyä kuunnella ja tilaa tulla kuulluksi. Luottamusta, vilpittömyyttä ja myötätuntoa. Tytärsaaressakaan ei säästyty keskenäisiltä vaikeuksilta, päinvastoin, mutta ne pyrittiin selvittämään kommunikoimalla yhteisön jäsenten kesken. Vaikka saarelaisten kesken oli joskus kateutta ja ongelmia, apua annettiin ja saatiin. Veneiden laskuista ja nostoista ei olisi tullut mitään ilman toisten apua, se oli saarelaisten elämisen ehto. ²³

---

²² Yle KulttuuriCocktail 2017.

²³ Von Herten 2008.

Saarelaisuuteen liitän vapaan ammatinharjoittajan roolin. Tytärsaarelaisen, ylipäätään saarella asuvan, oli osattava monia asioita pärjätäkseen ja sopeutuakseen ympäristöönsä. Omatessaan eri näkökulmista rakentuvan, laaja-alaisen osaamisen hän saattoi hyvinkin olla eräänlainen aikaansa edellä oleva ”Tricksteri”.

”Tricksteriyttä” kaivataan ilmeisesti tulevaisuudessakin. Tulevaisuus hanskassa on faktaa ja fiktiota yhdistävä ilmastopodcast, joka etsii ratkaisuja synkkien skenaarioiden keskellä. Podcastin toisen jakson, tieteelliseen tutkimukseen pohjautuvassa tulevaisuusfiktio-osuudessa, puhutaan hybridiammateista. Hybridi on tulevaisuusfiktio-termin mukaan päivän sana, eikä ihmisillä ei ole varaa nyhrätä pelkästään oman uransa parissa. Työ on muuttunut ja vanhainkotiin on yhdistetty tutkimuslaitos, joka toimii tutkijoiden ilmaisena työhuoneena. Se toimii täydellisenä yhdistelmänä esimerkiksi geriatrian tutkijoille, jotka tutkivat samaa aihepiiriä jonka ääressä kätensä likaavat.²⁴ Näin mielestäni esimerkiksi saarelainen on saattanut toimia jo ajat sitten, tätä Mikko Ijäs tekee nyt jo ja tällaisen tulevaisuudenkuvan toivotan itse(lle)kin tervetulleeksi.

---

²⁴ Tulevaisuus hanskassa 2017.

LOPUKSI

Taiteellisen työskentelyni lähtökohtana ja tutkittavana alueena oli, ja on edelleen konkreettinen, todellinen, yhtenäisen muodon omaava kappale, josta en saa otetta. Aloitin työskentelyni perehtyen siinä jo valmiiksi olemassa olevaan materiaaliin ja annoin sen muovautua haluamaansa muotoon.

Kuvitteellisen tutkimusmatkan aikana opettelini uudenlaisia metodeja edetäkseni kohti saarta. Löysin työvälineitä jotka veivät minua lähemmäs päämäärääni. Kuvailen tekstissä mekaanista, loputonta työrupeamaa joka saattoi olla edessä silloin kun kuvittelin olevani perillä. Sen lohduttomuutta, mutta myös hyväksyvää, uuteen tilanteeseen sopeutumista. Tässä tapauksessa viittaa osuuteen jossa vesijuoksuvyö muuttuu piikkimatoksi. Kotia kannetaan mukana.

Käsittelen näköalattomuutta ja loputtomien mahdollisuuksien kirjoa. Ainaisten päätöstentekojen piinallisuutta. Matkan aikana löytyy uusia tiloja jotka pakottavat siirtymään paikasta toiseen. Käsillä oleva materiaali on muokattavissa, ajatukset harhailevat, eikä välttämättä voi tietää miksi alunperin on ryhtynyt koko rupeamaan. Silloin tällöin ilmenee myös tyhjyyden tuntemuksia, täydellisyyteen pyrkimisen tuottamaa epätoivoista epäröintiä, peittelyä, luovuttamista ja itseensä käpertymistä.

Matkani Tytärsaareen jäi kesken. En edennyt sen pidemmälle kuin siihen pisteeseen, että päätin olla pyrkimättä. Rakensin sen sijaan vaihtoehdoisen, ehkä väliaikaisen saaren. Sopeuduin tilanteeseen ja vaihdoin suuntaa.

Olen tavoittanut sen mitä halusinkin, eli saanut mahdollisuuden syventyä tutkimukselliseen työskentelytapaan ja kokenut sen omakseni. Olen samalla tutustunut omiin sukujuuriini ja saarelaiseen alkuperäiskulttuuriin. Olen "Konstgruppenin" avulla oppinut kommunikoimaan selkeämmin ja kollektiivisena ryhmän jäsenenä ollut osana myötätuntoista, mahdollistavaa työympäristöä. Olen myös oppinut hyväksymään sen, että voin ja saan tehdä monia asioita yhtä aikaa, eikä minun tarvitse valita yhtä tiettyä metodia taiteen tekemiseen.

Tulen jatkamaan saarten parissa opinnäytteeni taiteellisessa osuudessa ja saattaa olla, että projekti jatkuu senkin jälkeen. Tytärsaareen en aio enää kuumeisesti pyrkiä, mutta mahdollisen kutsun saavuttua, voin ottaa asian uudelleen pohdittavaksi.

Saaresta on muovautunut minulle tutkimukseni kohteen lisäksi pakopaikka, kärpäsien lika, oma tila, koti, kupla, universumi ja solu. Se on myös, kaikesta pyristelystä ja puuskuttamisesta huolimatta, ollut tavoittelemisen arvoinen kohde.

L Ä H T E E T

Coloria 2017. Punainen. Viitattu 14.11 2017.

<http://www.coloria.net/varit/punainen.htm>.

Hamari, R. ; Korhonen, M. ; Miettinen, T. & Talve, I. 1996. Suomenlahden ulkosaaret. Lavansaari, Seiskari, Suursaari, Tytärsaari. Helsinki: SKS.

Jansson, T. 1972. Kesäkirja. Seitsemäs painos. Helsinki: WSOY.

Jäppinen, J. 2016. Ikuiset Seprat. Tytärsaarelaisten ja virolaisten suhteet ennen toista maailmansotaa. Toinen painos. Loviisa: Suomen tietokirjailijat ry & WSOY.

Kirjaluotsi 2017. Marianna Kurtto: Tristania. Viitattu 15.11 2017.

<https://kirjaluotsi.fi/marianna-kurtto-tristania/>.

Linné, C & Itkonen-Kaila, M. 1991. Lapin kasveja. Flora Lapponica. Helsinki: SKS.

Punttila 2006. Kymenlaaksolaisia murreosanastoja. Viitattu 14.11 2017.

http://www.kotikielenseura.fi/virittaja/hakemistot/jutut/2006_442.pdf.

Tristan Da Cunha Website 2017. Tristan Da Cunha History. Viitattu 15.11 2017.

<http://www.tristandc.com/historyhome.php>.

Tytärsaari 2017. Wikipedia. Viitattu 12.11 2017.

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Tyt%C3%A4rsaari>.

Tytärseura ry 2017. Viitattu 16.11 2017.

<http://www.tytarsaari.fi/etusivu.html>.

Tulevaisuus hanskassa 2017. Jakso 2: Öljymiehen tunnustuksia. Yle Areena-verkkopalvelu.

Viitattu 16.11 2017.

<https://arenan.yle.fi/1-4256766>.

Vesijuoksu 2016. Wikipedia. Viitattu 12.11 2017.

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Vesijuoksu>.

Von Hertzen, U-M. 2008. Kotisaaret. Suursaari, Lavansaari, Tytärsaari, Seiskari. Helsinki:

WSOY.

Yle Arkisto 2017. Tytärsaaren muistoja. Saarelaista arkipäivää. Yle Areena-verkkopalvelu.

Viitattu 12.11 2017.

<https://areena.yle.fi/1-4186902>.

Yle KulttuuriCocktail 2017. Esi-isien tajunta laajeni juoksemalla. Yle Areena-verkkopalvelu.

Viitattu 16.11 2017.

<https://arenan.yle.fi/1-4100780>.

Yle TV2 2016. Pakkoluovutetut alueet, 4/4 Hautausmaiden viidakko. Yle Areena-verkkopalvelu. Viitattu 14.11 2017.

<https://areena.yle.fi/1-2856644>.

YouTube-video 2010. Viitattu 14.11 2017.

https://www.youtube.com/watch?v=Q_xHDSt5XIY.

KUVALUETTELO

s. 8 Jonna Halli, "Ääriviivat, Tytärsaari", 2017.

s. 18 Jonna Halli, "Näytteet", 2017.